

INFĂPTUIRILE MASELOR POPULARE DIN 1918 ȘI RECUNOAȘTEREA LOR INTERNAȚIONALĂ

de ION ARDELEANU

Marea unire din 1918 a reprezentat încununarea năzuințelor seculare de unitate a poporului român, visul pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, o expresie a legităților obiective ale progresului social și național, care a asigurat unitatea deplină și pentru totdeauna a națiunii noastre, deschizând calea afirmării ei tot mai puternice în rîndul statelor și națiunilor lumii.

În perspectiva istoriei, marile înfăptuiri ale poporului român realizate în 1918 și confirmarea lor prin hotărârile Conferinței de Pace pun și mai mult în evidență faptul că România nu a făcut parte din rîndul profitorilor unei păci realizate prin bunăvoința învingătorilor sau a cîștigătorilor, aduse de hazardul biruinței într-un război, ci a fost expresia vie, dinamică a națiunii române, a aspirațiilor de veacuri ale unui popor hotărît să trăiască unit, liber și independent în vatra sa strămoșească.

„Desfășurarea evenimentelor istorice — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea de la 1 decembrie 1978 — demonstrează în modul cel mai categoric faptul că unirea nu a fost efectul unei întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerii intervenite la masa tratatelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități. Tratatul de pace încheiat ulterior n-a făcut decît să consfințească starea de fapt existentă, situația creată ca urmare a luptei maselor populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor“¹.

---

¹ Nicolae Ceaușescu, Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliul Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale, consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român, 1 decembrie 1978, Editura politică. București, 1978, p. 12.

Infăptuirea unirii din 1918 nu a aparținut unei singure clase sociale sau unui singur partid politic, ci ea a constituit scopul și acțiunea întregii națiuni române, pentru acest ideal au militat toate forțele societății românești.

La începutul secolului al XX-lea dezvoltarea social-economică și politică a ridicat în fața națiunii române necesitatea inexorabilă a desăvîrșirii unității statale, a eliberării teritoriilor românești aflate sub stăpînire străină și unirea lor cu țara.

Intrînd în primul război mondial în luptă alături de Antantă, pentru eliberarea teritoriilor românești anexate de Austro-Ungaria, României i s-au creat împrejurări favorabile pentru realizarea integrală a aspirațiilor de unitate ale poporului român, ca rezultat al puternicelor zguduri sociale ce s-au produs în ambele tabere beligerante.

Intrarea României în război a fost salutăată de masele populare ca un eveniment care exprima sentimentele cele mai adînci ale opiniei publice din toate teritoriile locuite de români. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cotropire și anexiune teritorială; cedînd presiunilor puterilor Antantei, cercurile conducătoare ale țării au hotărît intrarea în război alături de Anglia, Franța și Rusia, care promiteau satisfacerea dezideratului unității noastre naționale”².

Ilustrativ pentru adeziunea poporului român în întregimea lui la lupta împotriva invadatorului este rezistența opusă de populația din teritoriul ocupat. Rezistența dirză, animată de patriotismul fierbinte al maselor populare, a confirmat prin însăși faptul existenței ei, prin intensificarea pe care a cunoscut-o că războiul pe care-l ducea poporul român împotriva invadatorilor era propria lui luptă călăuzită de un ideal mareț: desăvîrșirea unității național-statale și dezvoltarea liberă, independentă a țării. În acest cadru se înscriu eroicele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, care au dovedit că peste voința de fier a poporului ce-și apără dreptul la viață și libertate „nu se trece”.

Legitățile dezvoltării istorice impuneau cu stringență încheierea procesului de formare a statului național român unitar. Mișcarea muncitorească din țara noastră era vital interesată în formarea statului unitar, pentru cucerirea unor revendicări largi, democratice și transformarea revoluționară a societății.

Prăbușirea țarismului, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a răsunat ca un îndemn înflăcărat la lupta pentru realizarea aspirațiilor de libertate și autodeterminare ale tuturor popoarelor lumii. Intensificarea luptelor de eliberare națională, înfrîngerile militare suferite de Puterile Centrale au reprezentat un factor puternic în accelerarea destrămării Imperiului austro-ungar. Se adevereau astfel cuvintele pe care F. Engels le scria socialistului român Ioan Nădejde încă în ianuarie 1888: „Dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar

2 Nicolae Ceaușescu, O jumătate de secol de la marea epopee națională a Mărăștilor, în volumul: „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste”, vol. II, Editura politică, București, 1968, p. 467.

mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie”³. De altfel, în 1916 V. I. Lenin califica monarhia austro-ungară drept „o uniune şubredă a câtorva clii de paraziți sociali”, subliniind că „lichidarea Austro-Ungariei nu reprezintă istoriceşte decât o continuare a destrămării Turciei, fiind ca şi aceasta, o necesitate a procesului istoric de dezvoltare”⁴. Această previziune s-a adeverit şi, în cursul anului 1918, pe ruinele acestui imperiu de tristă amintire, au apărut statele naţionale suverane şi independente ale popoarelor din centrul şi sud-estul Europei.

În mişcarea popoarelor pentru autodeterminare naţională şi înlăturarea dominaţiei străine se încadrează şi lupta poporului român. Acţiunile românilor aflaţi sub dominaţie străină au avut caracterul unei mişcări largi, burghezo-democrate, antrenând clasa muncitoare, ţărănimă, intelectualitatea, celelalte forţe sociale şi politice.

Marile manifestaţii şi demonstraţii organizate în tot cursul anului 1918, participarea întregului popor la cauza unirii acţiunile iniţiate de asociaţiile şi societăţile culturale, în primele rînduri aflîndu-se intelectuali şi oameni politici ca Nicolae Iorga, Barbu Ştefănescu-Delavrancea, M. Sadoveanu, dr. I. Cantacuzino ca şi membri ai Consiliului naţional român de la Paris, în frunte cu Take Ionescu, Nicolae Titulescu, Traian Vuia, Octavian Goga, Vasile Lucaciu, ş. a., exprimau actul de voinţă al întregii naţiuni române⁵.

Evenimentele, acţiunile maselor pentru realizarea idealurilor unităţii naţionale s-au derulat cu repeziciune. La 27 martie 1918 adunarea reprezentanţilor populaţiei din teritoriul dintre Prut şi Nistru a hotărît unirea cu România⁶.

Consecinţele prăbuşirii marilor imperii vecine s-au repercutat şi asupra Bucovinei. Aici, atît mişcarea revoluţionară cît şi mişcarea pentru unitate naţională au căpătat către sfîrşitul anului 1918 forme decisive. În octombrie 1918, Clubul parlamentar român din Viena s-a transformat în Consiliul Naţional Român.

Cîteva zile mai tîrziu, la 14/27 octombrie 1918 a fost convocată la Palatul Naţional din Cernăuţi o adunare la care au participat deputaţii români din parlamentul de la Viena, foştii deputaţi din dieta Bucovinei şi primarii români din întreaga provincie.

Proclamîndu-se Adunarea Constituantă, adunarea a votat o moţiune prin care a hotărît unirea Bucovinei cu celelalte provincii româneşti „într-un stat naţional independent”. La 15/28 noiembrie 1918, Congresul reprezentanţilor din Bucovina a hotărît unirea acestei vechi provincii româneşti cu România⁷.

3 Presa rauncitorească şi socialistă din România, vol. I (1865—1899) partea I (1865—1889), Editura politică, Bucureşti, 1964, p. 188-190.

4 V. I. Lenin, Opere complete, vol. 30, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 8.

5 Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, Marea Unire din 1918 şi confirmarea ei pe plan internaţional, în Independenţa României, sub redacţia acad. Ştefan Pascu, Editura Academiei R. S. România, 1977, p. 390.

6 Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, Viaţa politică în România 1918—1921, editia a II-a completată, Bucureşti, 1976, p. 10-11.

7 Ibidem.

Pe teritoriile românești din Austro-Ungaria vestea victoriei Revoluției din Rusia a trezit noi speranțe de eliberare națională, și către sfârșitul anului 1918, lupta pentru formarea statului național român unitar intră într-o nouă etapă de dezvoltare. La 18/31 octombrie 1918 s-a constituit Consiliul Național Român Central, ca unicul for care reprezenta voința poporului român.

Pe întregul teritoriu al Transilvaniei s-au format consilii naționale regionale, locale și gărzi naționale, ca organe ale mișcării burghezo-democratice, care activau sub conducerea Consiliului Național Român. În manifestul lansat la 7/20 noiembrie 1918 se arată : „Mersul irezistibil al civilizațiunii omenеști a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine... Vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți”⁸.

Cele zece zile în care s-au făcut pregătirile pentru Adunarea de la Alba Iulia au fost cele mai entuziaste, mai înfrigurate, mai emoționante din istoria românilor din Transilvania, a întregului popor român, care aștepta ultimul act al desăvîrșirii unității sale statal-naționale.

La 1 decembrie 1918 s-au strîns la Alba Iulia, pe cîmpul lui Horea, peste 100.000 de oameni, muncitori, țărani, intelectuali, meseriași, veniți să sfințească actul legic obiectiv și progresist de încheiere a procesului de formare a statului național unitar român.

În cadrul adunării de la 1 decembrie 1918 s-a adoptat istorica Declarație de la Alba Iulia, document memorabil al unirii, la care și-au adus contribuția toate forțele politice și sociale române din Transilvania. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a proclamat solemn prin declarația adoptată, unirea Transilvaniei și Banatului cu România pentru toate veacurile⁹.

Caracterul cvasiconcomitent al hotărîrilor de unire cu România, conținutul identic al programelor mișcărilor revoluționare burghezo-democratice de eliberare națională a românilor, caracterul și componența forțelor sociale participante la această luptă au ilustrat și au dovedit unitatea de aspirații, comunitatea idealului național : desăvîrșirea statului român unitar.

Înfăptuirea marii uniri din 1918 nu a aparținut unei singure clase sociale, unei pături sociale sau unui partid politic, ci ea a constituit scopul și acțiunea întregii națiuni române ; pentru acest ideal au acționat toate forțele societății românești. De aceea coordonata fundamentală a politicii externe românești, promovată după 1918 de toate guvernele și partidele politice, nu putea să fie alta decît aceea de a impune spre confirmare și recunoaștere pe plan internațional energicele hotărîri pe care masele populare le înfăptuiseră prin lupta lor necurmată.

România a participat la Conferința de pace de la Paris, din 1919, ca țară care făcuse în primul război mondial supreme sacrificii umane și materiale, își respectase obligațiile asumate, fapt recunoscut și de personalități politice ale vieții internaționale.

8 „Adevărul”, anul XIV, nr. 46, 17/30 noiembrie 1918.

9 Vezi pe larg : M. Mușat, Ion Ardeleanu, op. cit.

Eroismul românilor în lupta pentru desăvîrșirea unității naționale și statale fusese apreciat și elogiât de conducători și oameni politici din țările aliate. Astfel, la 6 noiembrie 1918, secretarul Departamentului de Stat al Statelor Unite, Robert Lansing, scria lui Take Ionescu la Paris că „guvernul Statelor Unite simpatizează profund cu voi și nu va neglija — îndată ce va veni momentul — să se folosească de influența sa, ca justele drepturi politice și teritoriale ale poporului român să fie obținute și asigurate împotriva oricărei agresiuni străine”¹⁰. Cîteva zile mai tîrziu, S. Pichon, în numele guvernului francez, dădea asigurări lui Take Ionescu că „în momentul cînd victoriile armatelor aliate anunță triumful apropiat al principiilor de justiție care vor asigura eliberarea și recunoașterea României, aceia care ca dvs. n-au disperat niciodată și aceia care vin mereu în număr tot mai mare să se înroleze pentru a lupta alături de noi, făcînd să fluture din nou pe cîmpurile de luptă culorile naționale ale țărilor române, vor prepara împreună cu noi, într-o colaborare credincioasă, un viitor din care cele două țări ale noastre vor ieși mai strîns unite și prin încercările comune”¹¹. La rîndul său, ministrul de externe al Marii Britanii, Arthur Balfour, apreciînd eforturile și sacrificiile României, asigura că la Conferința de pace se va bucura de întreaga simpatie și sprijin din partea guvernului privind cauza comună¹².

Conferința de pace nu urma să ofere României un dar, ci ea trebuia să consacre o cerință de bază a dreptului istoric care s-a dezvăluit cu atîta putere în fața întregii lumi încît și cei mai neîmpăcați adversari ai poporului român au trebuit să înțeleagă această cerință fundamentală a istoriei. Pentru realizarea acestei cerințe România intrase în primul război mondial, transformînd participarea sa într-un război al întregului popor. Tocmai de aceea marile puteri nu puteau ignora situația de fapt din această parte a Europei, unde pe ruinele fostelor imperii se realizaseră statele naționale unitare. Istoricul francez Pierre Renouvin, în lucrarea sa „Histoire des Relations Internationales”, ajunge și el la concluzia că „distrugerea dublei monarhii era un fapt împlinit înainte chiar ca guvernul imperial să fi semnat, la 3 noiembrie, armistițiul de la Villa-Giusti. Această distrugere a fost realizată prin voința popoarelor... Conferința de pace nu face altceva decît să înregistreze rezultatele obținute”¹³. Asupra conținutului tratatelor de pace își vor pune amprenta aceste realități, expresie a voinței și luptei revoluționare a popoarelor de realizare a statelor naționale unitare.

Programul Conferinței de pace, convocată pentru începutul anului 1919 la Paris, întrecea ca importanță pentru popoare toate congresele și conferințele din trecut. Pacea urma, în interesul tuturor, să împiedice orice posibilitate la o hegemonie politică, economică sau militară, să pună

10 Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918-1928, vol. III, București, 1929, p. 1461.

11 Ibidem, p. 1462-1463.

12 M.A.E., fond Conferința de pace de la Paris.

13 P. Renouvin, Histoire des relations internationales, vol. 7, Paris, 1958, p. 114

în aplicare principiile de autodeterminare națională, să recunoască statele nou constituite. În același timp, conferința trebuia să refacă harta Europei, conform voinței popoarelor, în așa fel ca nici o națiune sau părți ale aceleiași națiuni să nu mai fie încorporate unui stat străin prin încălcarea flagrantă a voinței acestor popoare. Conferința de pace se găsea în situația de a constata sfârșitul marilor imperii, a căror integritate era materialicește imposibil de a mai fi conservată și ai căror moștenitori erau în general recunoscuți : Cehoslovacia, Polonia, România, Iugoslavia, Austria și Ungaria. Misiunea conferinței era astfel redusă la fixarea detaliilor frontierelor, care practic fuseseră tratate prin lupta și voința maselor populare. „De fapt — așa cum aprecia istoricul american J. A. S. Grenville — aliații și Statele Unite au venit la Paris ca să confirme statele noi, succesorale ale imperiului austro-ungar care s-a prăbușit în urma înfrângerii”¹⁴.

În acest climat internațional, avînd pe ordinea de zi o mare complexitate de probleme, Raymond Poincaré, președintele Franței, a deschis la 18 ianuarie 1919, la Paris, Conferința de pace.

Din delegația română făceau parte primul ministru Ion I. C. Brătianu, șeful delegației, N. Mișu, ambasador la Londra, Victor Antonescu, ministrul României la Paris, generalul C. Coandă, Alexandru Vaida-Voievod, C. Diamandi, iar mai târziu N. Titulescu și dr. I. Cantacuzino. Delegația României, în temeiul mărețelor înfăptuiri ale poporului român, al jertfelor sale din timpul războiului, precum și al tratatului din 4/17 august 1916, care prevedea că după război România urma să participe la încheierea păcii „cu aceleași drepturi ca și aliații”¹⁵, a militat pentru respectarea locului ce i se cuvenea.

Statele participante au fost împărțite în puteri mari, cu interese nelimitate, și în puteri mici, cu interese limitate, România fiind încadrată în a doua categorie. La deschiderea conferinței marile puteri care încheiaseră cu România tratatul din august 1916 au declarat caduce clauzele acestui tratat, inclusiv cele care prevedeau înfăptuirea idealului național. Partea română a fost de cîteva ori invitată să-și expună punctul de vedere în fața „Consiliului celor patru”, a „Consiliului miniștrilor de externe” sau a altor organe, în cadrul cărora dreptul de a decide îl aveau reprezentanții marilor puteri¹⁶.

Printre problemele cele mai grele ce urmau să fie luate în discuție și soluționate de conferință au fost : problema teritorială, mai cu seamă în zonele unde în decursul timpului alături de populațiile de baștină se așezaseră și alte popoare ; problema reparațiilor urmînd stabilirea unui echilibru economic între țările europene victorioase, care au suferit grave pierderi materiale și umane în timpul războiului, și Germania, care n-a cunoscut războiul pe teritoriul său, stabilirea echilibrului euro-

14 J. A. S. Grenville, *The Major International Treaties 1914—1973*, Methnen Co Ltd., p. 45.

15 V. V. Tilea, *Acțiunea diplomatică a României, noiembrie 1919—martie 1920*, Sibiu, 1925.

16 P. Renouvin, *Le traité de Versailles*, Paris, 1969, p. 9-11.

pean și preîntîmpinarea violării dreptului internațional prin tendințe revizioniste și revanșarde; înființarea Societății Națiunilor, ca organism internațional ce avea misiunea de a asigura tuturor statelor, mari și mici, garanții mutuale și independență politică și integritate teritorială.¹⁷

Din cauza deosebirilor de interese dintre marile puteri, care aveau cuvîntul hotărîtor, lucrările conferinței înaintau destul de greu, justificînd expresia unui participant la conferință, care declara că „este mai ușor să distrugi decît să clădești”.

După mai bine de cinci luni, Tratatul de la Versailles a fost semnat la 28 iunie, în sala oglinzilor din istoricul palat al „Regelui Soare”, de către reprezentanții puterilor aliate și asociate și ai Germaniei învinse. Acest tratat a constituit baza și cadrul tratatelor speciale ce i-au urmat: Tratatul de la Saint-Germain din 10 septembrie 1919 cu Austria, Tratatul de la Neuilly din 27 septembrie 1919 cu Bulgaria, Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920 cu Ungaria, Tratatul de la Sèvres din 10 august 1920 cu Turcia și Tratatul de la Paris din 28 octombrie 1920.

Reprezentanții României au dialogat în primul rînd cu delegații din „Comitetul pentru studierea chestiunilor teritoriale privind România”, ale cărui lucrări au început la 11 februarie 1919. În cadrul acestui comitet, care a discutat traseul frontierelor românești, Franța, Anglia, Italia și ulterior S.U.A., în virtutea dreptului istoric, a principiului autodeterminării naționale, a voinței plebiscitare a maselor populare exprimată la Alba Iulia, au recunoscut unirea Transilvaniei cu România. Această hotărîre a reprezentat baza analizei întreprinse în Consiliul Miniștrilor de Externe și Consiliul Suprem, care la 11 și 13 iunie 1919 au recunoscut unirea Transilvaniei cu România.

Concomitent se pregătea formularea condițiilor cuprinse în tratatele ce trebuiau prezentate țărilor învinse, Germania și Austria în primul rînd. În ceea ce privește România, marile puteri au refuzat să discute cu ea clauzele tratatului cu Germania.

La 28 iunie 1919, România a semnat tratatul de pace cu Germania.

Tratatul de pace cu Austria a fost negociat de marile puteri în același spirit. Abia la 29 mai 1919, în urma unei note verbale adresate președintelui Conferinței de pace, G. Clemenceau, de către delegațiile română, polonă, sîrbă, cehoslovacă și greacă, acestora li s-a prezentat un rezumat al proiectului de tratat. Proiectul recunoștea, prin art. 59, unirea Bucovinei cu România, legiferînd astfel justetea hotărîrii Adunării constituante din 28 noiembrie 1918 de unire cu România a acestei părți a Moldovei de Sus, de clauze menite să faciliteze intervenția marilor puteri în viața economică și politică a României. Nemulțumit de „soluțiile” marilor puteri în această problemă, șeful delegației române la Conferința de pace în telegrama din 3 iunie 1919 arată că „situația aici s-a precipitat și s-a agravat foarte tare. De fapt, în tratatul prezentat Austriei, România nu figurează decît pentru a-și vedea impuse condițiuni care-i

17 Arh. C.C. al P.C.R., fond 103, dos. 17; vezi și Gh. Zaharia. Considerații asupra politicii externe a României. 1919-1929, în „Probleme de politică externă a României. 1919—1939”, București, Editura militară, 1971, p. 121.

jignesc independența politică și-i compromis grav libertatea economică. Convingerea mea este că noi în nici un fel nu putem primi asemenea condiții. Am moștenit o țară independentă și chiar pentru a-i consolida granițele, nu-i putem jertfi neatințarea”¹⁸.

În tratat, sub pretextul grijii față de drepturile minorităților naționale, marile puteri încercau să pună la îndoială deplina independență de stat a României și să-și asigure posibilitatea de a interveni în treburile interne ale țării. Edificator este art. 60 al acestui tratat, care prevedea dreptul „principalelor puteri aliate și asociate” de a decide măsurile „pe care le vor crede necesare” pentru a ocroti drepturile și interesele minorităților naționale din România. Aceleași drepturi și le arogau marile puteri și în ce privește „ocrotirea” comerțului exterior și tranzitului¹⁹. Corespunzător ultimelor prevederi din Proiectul de tratat, România trebuie să semneze o convenție care timp de cinci ani după semnarea păcii cu Austria, acorda liberul tranzit pentru toate mărfurile, mijloacele de transport și supușii, „puterilor aliate și asociate”, fără nici un fel de vamă și în condiții cel puțin egale cu cele rezervate cetățenilor români. Totodată se impunea României plata unei importante părți a datoriei de stat a fostei Monarhii austro-ungare, precum și alte sarcini financiare. În acest fel marile puteri urmau deci să se bucure de „porți deschise” pentru pătrunderea în economia românească, acapararea petrolului și a celorlalte surse de materii prime

De la început delegația română a refuzat acceptarea acestor prevederi. În intervenția din ședința plenară a Conferinței din 31 mai 1919, șeful delegației României a precizat că : „în interesul libertății și al justiției pentru toți, tot ca și în cel al propășirii sale interne. România este hotărâtă a asigura drepturile minorităților. În același interes, ea nu cere pentru sine ca stat independent nici un tratament excepțional ; dar ea nu poate nici să primească a îndura un regim special, la care nu sînt constrînse alte state suverane” ; totodată, el a propus pentru proiectul de tratat următorul text : „România acordă tuturor minorităților de limbă, neam și credință care locuiesc înăuntrul noilor sale hotare drepturi egale cu cele care aparțin cetățenilor români”. În privința comerțului, a propus de asemenea următoarea formulă : „România este dispusă a lua toate măsurile destinate a ușura tranzitul și a dezvolta comerțul cu celelalte țări”²⁰.

Atitudinea negativă a marilor puteri de respingere a propunerilor făcute de România a determinat, în cele din urmă, plecarea lui Ion I. C. Brătianu de la Paris la 19 iunie/2 iulie 1919²¹. Memoriul depus pe masa conferinței cu această ocazie sublinia că „în proiectul de tratat cu

18 I. Ionașcu, P. Bărbulescu, Gh. Gheorghe, „Tratatele internaționale ale României. 1354—1920”, București, 1975, p. 426.

19 Arh. M.A.E., fond Conferința de pace de la Paris. Expunere făcută de Ion I. C. Brătianu la 31 mai 1919 în fața Conferinței de pace ; vezi și Mircea Djuvara, „Trebuie oare să semnăm tratatul cu Austria ?”, București, 1919, p. 23-24.

20 „Le Matin”, 26 iunie 1919.

21 Ion Rusu-Abrudeanu, „România și războiul mondial”. București, 1921, p.306-313.

Austria se jignesc în chipul cel mai grav, în mai multe privințe, drepturile și interesele României“ ; amestecul marilor puteri în treburile sale interne, prevăzute în tratatul cu Austria, „este incompatibil cu demnitatea, cu liniștea internă și cu interesele economice ale unui stat suveran“²². „I. I. C. Brătianu a reușit să demonstreze — așa cum arăta istoricul american Scherman D. Spector — că România nu mai putea să rămână un permanent subiect de mașinațiune a marilor puteri care vor încerca să o folosească ca pe un pion, Brătianu a răsturnat conceptul stabilit, cum țările europene mai mici au doar un control marginal asupra propriului lor destin“.²³

Noul guvern, prezidat de generalul Văitoianu, a refuzat, în mod constant, semnarea tratatului cu Austria, în pofida notelor ultimative repetate trimise României de către Consiliul suprem al celor patru. La 28 noiembrie 1919, răspunzând unei astfel de note, guvernul român, într-un lung memoriu adresat Conferinței de pace, a demonstrat drepturile României, stat independent și suveran, de a decide liber asupra tuturor chestiunilor de politică internă și externă, marile sacrificii făcute în război alături de Antantă, încălcarea de către aliații ei a propriilor obligații luate în mai multe rânduri prin tratate internaționale, a demonstrat motivele pentru care nu poate accepta semnarea tratatului cu Austria și a tratatului special²⁴. Guvernul român — se arăta într-un memoriu — nu poate să adere, deci, la articolul din proiectul de tratat cu Austria referitor la garantarea drepturilor minorităților și la organizarea tranzitului și comerțului. În forma sa actuală, acest articol prevede o obligație ce nu s-a impus niciodată pînă acum, nici chiar unui dușman învins. În rezultatele sale practice el compromite independența unui stat liber și constituie un fenomen de agitație neîncetată, o poartă deschisă intențiilor de a pune în pericol securitatea politică și dezvoltarea economică a României. Ca și celelalte acțiuni ale României, nici această nouă intervenție nu a fost luată în considerație de marile puteri diriguitoare ale Conferinței de pace. Pentru a o izola și a pune România în fața unui fapt împlinit, marile puteri au semnat tratatul cu Austria la 10 septembrie 1919. Chiar în aceste împrejurări guvernul român a insistat pentru impunerea cererilor sale juste și a continuat să refuze semnarea tratatului. Guvernul Văitoianu și-a dat demisia la sfîrșitul lunii noiembrie. Guvernul de sub președinția lui Al. Vaida-Voevod, rezultat în urma primelor alegeri desfășurate pe baza votului universal, la care a participat și populația din teritoriile care se uniseră cu țara, în anul 1918 a adoptat în mod firesc aceeași poziție. Aprobînd poziția delegației la Conferința de pace, Adunarea Deputaților în ședința din decembrie 1919 arăta: „Noi, ca orice stat independent, nu putem să

22 Sherman D. Spector, „Rumania at the Paris Peace Conference. A study of the diplomacy of Ioan I. C. Brătianu, New York, 1962, p. 235.

23 Ibidem, p. 316, 324 ; vezi și V. Moisuc, „Diplomația României și problema apărării suveranității și independenței naționale în perioada martie 1938—mai 1940, București, 1971.

24 Dezbaterile Adunării Deputaților. Ședințele din 16—17 decembrie 1919, p. 345

primim în relațiile dintre stat și cetățenii săi controlul vreunui alt stat. Și nici un stat independent, oricare îi ar fi întinderea, nu se cuvine să primească acest control. Nu poate să-l primească România pentru că nu există în concepțiunea noastră, în ce privește independența, „state mari și state mici“, iar noi înțelegem ca să avem la noi relativ la legile interne și la relațiunile statului cu cetățenii săi în interiorul său, tot atita libertate și independență ca oricare altă mare putere”²⁵. La ultimatumul Consiliului suprem, care cerea acceptarea condițiilor „fără discuție, fără rezerve și fără condiții”²⁶, guvernul român a declarat categoric miniștrilor aliați la București că nu va semna tratatul fără modificările cerute.

Tratatul semnat cu Austria la Saint-Germain, la 18 decembrie 1919, în care se aduseseră unele modificări, a confirmat dreptul popoarelor la autodeterminarea și formarea unor state independente și suverane pe ruinele vechii monarhii austro-ungare²⁷. Tratatul de pace cu Austria recunoștea și unirea Bucovinei cu România.

În timpul guvernului Vaida au început negocierile în vederea tratatului de pace cu Ungaria. Prin acest tratat se conferea consacrarea juridică actului istoric înfăptuit de masele largi populare în memorabila adunare de la Alba Iulia prin care Transilvania se unise cu patria mamă. „Tratatul de la Trianon — scria Nicolae Titulescu, unul dintre semnatarii lui — apare tuturor românilor, și îndeosebi celor din Ardeal, o consfințire a unei ordini de drept”²⁸.

Dezbaterile privind încheierea acestui tratat au început la 3 martie 1920. Timp de două luni conferința a studiat documentarea ungară. La 6 mai, ea a remis delegației ungare un complet de acte, alcătuit dintr-o scrisoare de trimitere, din răspunsul conferinței la toate notele Ungariei și din textul definitiv al tratatului de pace. Scrisoarea adresată delegației ungare de A. Millérand, președinte al Conferinței de pace, constituie dovada seriozității cu care Conferința de pace a dezbătut problemele Ungariei. „După matură chibzuință, puterile aliate și asociate au decis de a nu modifica pe nici un punct clauzele teritoriale conținute în condițiile de pace. Dacă s-au hotărât la aceasta, cauza este că s-au convins că orice modificare a fruntariilor fixate de ele ar aduce inconveniente și mai grave decât acelea pe care le denunță delegația ungară”. În continuare, subliniind faptul că Conferința de pace a avut de confirmat o situație rezolvată prin lupta maselor populare, așa cum a fost și în cazul României, el nota: „Voința popoarelor s-a exprimat în zilele de octombrie și decembrie 1918, când dubla monarhie s-a năruit și când populațiunile de mult timp oprite s-au unit cu frații lor italieni, români, iugoslavi, cehoslovaci. Evenimentele care s-au produs la această epocă

25 V. V. Tilea, op. cit., p. 32, 211.

26 Eliza Campus, „Politica externă a României în perioada interbelică”, București, 1975, p. 9-10.

27 „The Hungarian peace negotiations”, vol. I, Buda-Pesta, 1920, p. 163.

28 Nicolae Titulescu, „Discursuri”, București, 1976, p. 407.

constituie tot atâtea mărturii noi despre sentimentele naționalităților pe vremuri subjugate”²⁹.

Această poziție adoptată de conferință reflecta adevărul istoric întemeiat pe recunoașterea dreptului străvechi al populației românești asupra teritoriului său, chiar dacă în timpul perioadei lor de opresiune străină, alături de aceasta s-au așezat în împrejurări diferite și alte populații. Însăși delegația guvernului ungar la Conferința de pace, care pretindea Transilvania în numele unor false argumente „istorice”, s-a văzut nevoită să recunoască faptul că, potrivit chiar statisticilor ungare din 1910, populația Transilvaniei era în majoritate românească.³⁰

Tratatul de pace cu Ungaria, iscălit la Trianon la 4 iunie 1920 de dr. I. Cantacuzino și N. Titulescu, recunoștea unirea Transilvaniei cu România. Adunarea Deputaților a României a ratificat tratatul de la Trianon la 26 august 1920, iar Senatul la 17 august.³¹

La 11 iunie 1919, Consiliul Miniștrilor de Externe al Conferinței de pace a convocat pe reprezentanții României și ai Cehoslovaciei pentru a le comunica granițele stabilite între aceste țări și Ungaria de Consiliul suprem; la 13 iunie, o notă semnată de G. Clemenceau și adresată guvernului român făcea cunoscută în mod oficial frontiera dintre România și Ungaria.³²

La 28 octombrie 1920 s-a semnat la Paris de către reprezentanții Angliei, Franței, Italiei și Japoniei, pe de o parte, și ai României pe de altă parte, tratatul prin care se recunoșteau granițele de atunci ale României.

Tratatele de pace încheiate în anii 1919—1920 consfințeau voința popoarelor de a-și făuri state naționale sau de a-și desăvîrși unitatea de stat, așa cum au fost România, Polonia, Iugoslavia și Cehoslovacia.

Perioada anilor 1918—1921, ani de luptă eroică a poporului român pentru afirmarea lui ca națiune independentă și suverană, s-a încheiat cu recunoașterea internațională a hotărîrilor luate prin voința unanimă a maselor populare, de unire a tuturor teritoriilor românești într-un singur stat național.

Istoria demonstrează că formarea statului național unitar nu a fost rezultatul unui eveniment de conjunctură. Relevînd împrejurările istorice ale desăvîrșirii acestui proces, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată: „Alcătuirea statului românesc național unitar nu este deci un dar, rezultatul unor conferințe internaționale, ci rodul luptei neobosite duse de cele mai înaintate forțe ale societății, de masele largi populare pentru unire, produsul legic al dezvoltării istorice, sociale și naționale a poporului

29 „Traité de Paix entre les puissances alliées et associées et la Hongrie, Protocole et déclaration. Du 4 Juin 1920 (Trianon)”, București, 1920.

30 „Monitorul oficial”, nr. 136, 21 septembrie 1920.

31 Viorica Moisuc, „Tratatul de la Trianon — consacrare internațională a legitimității unirii Transilvaniei cu România”, „Anale de istorie”, nr. 3, 1976.

32 Arh. M.A.E., fond 71, U.R.S.S., dos. 131, telegramă din Kiev din 15 februarie 1918, semnată: general Coandă. Ultimatumul Ucrainei este semnat de Muraviev și Smirnov.

român“³³. Conferința de pace de la Paris n-a făcut decît să consfințească o situație de fapt, creată de lupta poporului român.

Înfăptuirea unității statului român a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea României moderne, a avut o înfrîurire pozitivă asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a țării, pentru afirmarea ei pe arena internațională ca un stat unitar, suveran, animat de dorința menținerii păcii și colaborării între popoare.

LES RÉALISATIONS DES MASSES POPULAIRES DU 1918 ET LEUR RÉCONNAISSANCE INTERNATIONALE

R é s u m é

La communication relève les étapes de la formation de la lutte du peuple roumain pour la formation de l'état national unitaire, dans le contexte aussi du brisement de grands empires et de la réalisation en pratique du principe de l'autodétermination nationale.

L'auteur nous présente le rôle déterminant de la lutte des masses populaires pour l'unité national, les actions concrètes de la lutte, qui ont culminé avec l'union de la Transylvanie à la Roumanie, en 1-er décembre 1918.

La communication nous présente aussi les actions et les événements principaux de la Roumanie, des années 1919—1920, se rapportant aux traités de paix, en soulignant le fait que le peuple roumain, tout comme dans d'autres situations aussi, a mis la Conférence de paix en face du fait accompli, l'unité nationale de la Roumanie.

---

33 Nicolae Ceaușescu, „Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România, București, Editura politică, 1976, p. 18.